

JUNGTINIŲ TAUTŲ
VAIKO TEISIŲ KOMITETO
BENDRASIS
KOMENTARAS

NR. 1 (2001)

DĖL ŠVIETIMO TIKSLŲ

Jungtinių Tautų Vaiko teisių komiteto bendrasis komentaras atskleidžia Vaiko teisių konvencijos bei jos fakultatyvinių protokolų normų turinį.

Šiame leidinyje pateikiamas **neoficialus** Jungtinių Tautų Vaiko teisių komiteto bendrojo komentaro vertimas.

Visą leidinį „Jungtinių Tautų vaiko teisių komiteto bendrieji komentarai“ galite matyti nuorodoje http://vtaki.lt/uploads/structure/docs/485_a5eebb22a7f392edf2d7634481bb46b5.pdf

Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga
Plačioji g. 10, 01308 Vilnius
Tel. +370 5 210 7176
vtaki@vtaki.lt
www.vtaki.lt

Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigos užsakymu:

Iš anglų kalbos vertė
UAB „Baltijos vertimai“
Bernardinų g. 9-4, 01124 Vilnius
Tel. +370 5 212 2924
www.baltijosvertimai.eu

Parengė UAB „Kriventa“
V. Pietario g. 5-3, 03122 Vilnius
Tel. / faks. +370 5 265 0629
kriventa@kriventa.lt
www.kriventa.lt

CRC/GC/2001/1
2001 m. balandžio 17 d.

IX priedas

BENDRASIS KOMENTARAS NR. 1 (2001) DĖL ŠVIETIMO TIKSLŲ

VAIKO TEISIŲ KONVENCIJOS 29 STRAIPSNIO 1 DALIS

- „1. Valstybės dalyvės susitaria, kad vaiko lavinimo tikslas turi būti:
- (a) kuo visapusiškiau ugdyti vaiko asmenybę, talentą ir protinius bei fizinius sugebėjimus;
 - (b) ugdyti pagarbą žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms, taip pat principams, paskelbtiems Jungtinių Tautų įstatuose;
 - (c) ugdyti vaiko pagarbą tėvams, savo kultūriniam identitetui, kalbai ir vertybėms; šalies, kurioje vaikas gyvena; civilizacijoms, kurios skiriasi nuo jo paties civilizacijos;
 - (d) parengti vaiką sąmoningam gyvenimui laisvoje visuomenėje, pagrįstam supratimo, taikos, pakantumo, vyrų ir moterų lygiateisiškumo, visų tautų, etninių, nacionalinių ir religinių grupių, taip pat vietinės kilmės asmenų draugystės principais;
 - (e) ugdyti pagarbą gamtai.”

Priedėlis

BENDRASIS KOMENTARAS NR. 1 (2001) DĖL ŠVIETIMO TIKSLŲ

29 STRAIPSNIO 1 DALIES SVARBA

1. Vaiko teisių konvencijos 29 straipsnio 1 dalis turi didžiulę reikšmę. Joje išdėstyti švietimo tikslai, dėl kurių susitarė visos valstybės dalyvės, skatina, remia ir saugo pagrindines Konvencijos vertybes – įgimtą kiekvieno vaiko žmogiškąjį orumą ir vienodas ir neatiimamas teises. Šie penkiuose 29 straipsnio 1 dalies punktuose išdėstyti tikslai tiesiogiai siejasi su vaiko žmogiškuoju orumu ir teisių įgyvendinimu, atsižvelgiant specialius vaiko vystymosi poreikius ir įvairius didėjančius gebėjimus. Šie tikslai apima visapusišką vaiko potencialo ugdymą (29 straipsnio 1 dalies a punktas), pagarbos žmogaus teisėms (29 straipsnio 1 dalies b punktas) ir stipresnio identiteto ir priklausomybės jausmo (29 straipsnio 1 dalies c punktas) ugdymą ir vaiko socializaciją ir bendravimą su kitais (29 straipsnio 1 dalies d punktas) ir aplinka (29 straipsnio 1 dalies b punktas).
2. 29 straipsnio 1 dalis 28 straipsnyje pripažintą teisę mokytis papildo ne tik kiekybiniu aspektu, kuris atspindi vaiko teises ir įgimtą orumą, bet taip pat reikalauja, kad švietimas būtų orientuotas į vaikus, jiems palankus ir įgalinantis, taip pat pabrėžia, kad švietimo procesai turi remtis tais pačiais principais, kuriuos suformuoja.¹ Švietimas, į kurį kiekvienas vaikas turi teisę, turi būti sukurtas taip, kad vaikas galėtų įgyti gyvenimo įgūdžius, stiprintų vaiko gebėjimą naudotis visomis žmogaus teisėmis ir skatintų kultūrą, kurią įkvepia atitinkamos žmogaus teisių vertybės. Tikslas – suteikti vaikui galimybes, ugdant jo (jos) įgūdžius, žinias ir kitus gebėjimus, žmogiškąjį orumą, savigarbą ir pasitikėjimą savimi. „Švietimas“ šiuo požiūriu apima ne tik formalų lavinimą, siekiant aprėpti įvairias gyvenimo patirtis ir mokymosi procesus, kurie suteiktų vaikams individualias ar kolektyvines galimybes ugdyti savo asmenybes, talentus ir gebėjimus ir gyventi visavertį ir pasitenkinimą teikiantį gyvenimą visuomenėje.
3. Vaiko teisė įgyti išsilavinimą yra susijusi ne tik su galimybe (28 str.), bet ir su turiniu. Švietimas, kurio turinys yra aiškiai įtvirtintas 29 straipsnio 1 dalyje numatytose vertybėse, yra neatskiriamas kiekvieno vaiko įrankis jo (jos) pastangoms savo gyvenime pasiekti subalansuotą, žmogaus teisėms palankų atsaką į iššūkius, susijusius su pagrindinių pokyčių, kuriems įtaką daro globalizacija, naujos technologijos ir susiję reiškiniai,

¹ Šiuo atžvilgiu Komitetas atkreipia dėmesį į Ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių komiteto bendrąjį komentarą Nr. 13 (1999) dėl teisės įgyti išsilavinimą, kuriame nurodomi, be viso kito, švietimo tikslai pagal Tarptautinio ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių pakto 13 straipsnio 1 dalį. Komitetas taip pat atkreipia dėmesį į bendrąsias gaires dėl valstybių dalyvių pagal Konvencijos 44 straipsnio 1 dalies b punktą pateiktų periodinių ataskaitų formos ir turinio (CRC/C/58), 112–116 paragrafai.

laikotarpiu. Tokie iššūkiai apima įtampą tarp, be viso kito, pasaulinio ir vietos lygio, individualaus ir kolektyvinio lygio, tradicijų ir modernumo, ilgalaikių ir trumpalaikių aplinkybių, konkurencijos ir lygių galimybių, žinių tobulinimo ir gebėjimo jas įsisavinti, taip pat tarp dvasinio ir materialinio lygio.² Vis dėlto, dažnai svarbiausiose nacionalinėse ir tarptautinėse švietimo programose ir politikose nėra elementų, įtvirtintų 29 straipsnio 1 dalyje, arba jie yra įtraukti vėliau tik kaip kosmetiniai pakeitimai.

4. Pagal 29 straipsnio 1 dalį valstybės dalyvės sutaria, kad švietimas turi apimti įvairias vertybes. Šis susitarimas įveikia religijos, tautų ir kultūros ribas, nustatytas daugelyje pasaulio šalių. Iš pirmo žvilgsnio, gali atrodyti, kad kai kurios 29 straipsnio 1 dalyje išreikštos skirtingos vertybės tam tikrose situacijose viena kitai prieštarauja. Todėl pastangos skatinti supratimą, toleranciją ir draugystę tarp visų žmonių, kaip tai nurodyta 1 dalies d punkte, ne visada gali būti automatiškai suderintos su politikomis, sukurtomis, vadovaujantis 1 dalies c punktu ugdyti vaiko pagarbą savo kultūriniam identitetui, šalies, kurioje vaikas gyvena, ir kilmės šalies kalbai ir vertybėms ir civilizacijoms, kurios skiriasi nuo jo (jos) paties civilizacijos. Tačiau šios nuostatos svarba iš dalies priklauso nuo joje išreikšto poreikio vadovautis subalansuotu požiūriu į švietimą, kuris sėkmingai suderina skirtingas vertybes per dialogą ir gerbia skirtumus, pripažinimo. Be to, vaikai gali atlikti unikalų vaidmenį, sujungdami skirtumus, kurie istoriškai atskyrė visuomenės grupes vieną nuo kitos.

29 STRAIPSNIO 1 DALIES FUNKCIJOS

5. 29 straipsnio 1 dalis – tai ne tik skirtingų švietimo tikslų aprašas ar sąrašas. Visame Konvencijos kontekste ši nuostata, be viso kito, pabrėžia toliau išvardytus aspektus.
6. Pirmą, ji akcentuoja būtiną tarpusavyje susijusį Konvencijos nuostatų pobūdį. Ji remiasi, sustiprina, integruoja ir papildo daugybę kitų nuostatų ir nebus tinkamai suprasta, jei bus nuo jų atskirta. Reikėtų paminėti ne tik bendruosius Konvencijos principus (nediskriminavimas (2 str.), vaiko interesai (3 str.), teisė gyventi, išgyventi ir vystytis (6 str.), teisė reikšti pažiūras ir joms skirti daug dėmesio (12 str.)), bet ir kitas nuostatas, įskaitant, tačiau neapsiribojant tėvų teisėmis ir pareigomis (5 ir 18 str.), išraiškos laisve (13 str.), minties laisve (14 str.), teise naudotis informacija (17 str.), neįgalių vaikų teisėmis (23 str.), teise į sveikatą (24 str.), teise įgyti išsilavinimą (28 str.) ir mažumų grupėms priklausančių vaikų teisėmis vartoti kalbą ir naudotis kultūra (30 str.).
7. Vaikų teisės nėra atskirtos ar izoliuotos, konteksto neturinčios vertybės. Jos egzistuoja platesnėje etinėje sistemoje, kuri yra iš dalies aprašyta 29 straipsnio 1 dalyje ir Konvencijos preambulėje. Ši nuostata konkrečiai atsako į daugelį kritinių pastabų, išreikštų dėl Konvencijos. Todėl šis straipsnis pabrėžia pagarbos tėvams svarbą, poreikį vertinti teises platesnėje etinėje, dorovinėje, dvasinėje, kultūrinėje ar socialinėje sistemoje ir faktą,

² Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacija, *Learning: The Treasure Within*, Tarptautinės 21-ojo amžiaus švietimo komisijos ataskaita, 1996, 16 18 psl.

kad dauguma vaikų teisių nėra vien tik nustatytos iš išorės, bet yra integruotos vietos bendruomenių vertybėse.

8. Antra, straipsnis suteikia reikšmę teisės įgyti išsilavinimą skatinimo procesui. Todėl negalima kenkti pastangoms skatinti galimybę naudotis kitomis teisėmis. Jas turėtų stiprinti švietimo procese perteiktos vertybės. Tai apima ne tik mokymo programos turinį, bet ir ugdymo procesus, pedagoginius metodus ir švietimo aplinką (namuose, mokykloje ar kitur). Vaikai nepraranda savo žmogaus teisių, kai peržengia mokyklos slenkstį. Todėl, pavyzdžiui, švietimo procesas turi vykti taip, kad būtų gerbiamas prigimtinis vaiko orumas, vaikas galėtų laisvai reikšti savo pažiūras pagal 12 straipsnio 1 dalį ir dalyvauti mokyklos gyvenime. Be to, švietimo procesas turi būtų organizuojamas taip, kad būtų gerbiami griežti drausminimo apribojimai, numatyti 28 straipsnio 2 d dalyje, ir skatintų nesmurtinę elgseną mokykloje. Komitetas ne kartą savo baigiamosiose pastabose pabrėžė, kad fizinės bausmės negerbia nei prigimtinio vaiko orumo, nei griežtų drausminimo mokykloje apribojimų. Laikydamosi 29 straipsnio 1 dalyje pripažintų teisių, mokyklos turi būti palankios vaikams visiškai šio termino prasme ir visais atžvilgiais gerbti vaiko orumą. Vaikų dalyvavimas mokyklos gyvenime, mokyklos bendruomenių ir mokinių tarybų steigimo, bendraamžių tarpusavio švietimo ir konsultavimo procese, taip pat mokyklos drausminimo procedūrose turėtų būti skatinamas kaip mokymosi ir teisių įgyvendinimo proceso dalis.
9. Trečia, nors 28 straipsnyje daugiausia dėmesio skiriama valstybių dalyvių įsipareigojimams, susijusiems su švietimo sistemų kūrimu ir galimybių jomis pasinaudoti užtikrinimu, 29 straipsnio 1 dalis pabrėžia individualią ir subjektyvią teisę į konkrečią švietimo kokybę. Atsižvelgdamas į Konvencijoje pabrėžiamą veikimo pagal vaikų interesus svarbą, šis straipsnis akcentuoja į vaikus orientuoto švietimo argumentą, kad pagrindinis švietimo tikslas turėtų būti individualios vaiko asmenybės, talentų ir gebėjimų vystymas, pripažįstant tai, kad vaikas turi unikalias savybes, pomėgius, gebėjimus ir mokymosi poreikius.³ Todėl mokymo programa turi būti tiesiogiai susijusi su vaiko socialiniu, kultūriniu, aplinkos ir ekonominiu kontekstu, taip pat dabartiniais ir būsimais poreikiais ir visiškai atsižvelgti į didėjančius vaiko gebėjimus, o mokymo metodai turi būti pritaikyti prie skirtingų vaikų poreikių. Švietimas turėtų užtikrinti, kad kiekvienas vaikas išmokytų pagrindinius gyvenimo įgūdžius ir nė vienas vaikas nepalikytų mokyklos, jeigu nebūtų pasirengęs susidoroti su iššūkiais, su kuriais gali susidurti gyvenime. Pagrindiniai įgūdžiai apima ne tik raštingumą ir skaičiavimo įgūdžius, bet ir gebėjimą priimti gerai subalansuotus sprendimus, spręsti konfliktus nesmurtiniu būdu, pasirinkti sveiką gyvenimo būdą, formuoti gerus socialinius santykius ir atsakomybę, ugdyti kritinį mąstymą, kūrybinius talentus ir kitus gebėjimus, kurie vaikams suteikia įrankius, būtinus naudotis gyvenimo galimybėmis.
10. Akivaizdi ar paslėpta diskriminacija dėl 2 straipsnyje nurodytų priežasčių pažeidžia vaiko žmogiškąjį orumą ir gali pakenkti arba net sunaikinti vaiko gebėjimą pasinaudoti edukacinėmis galimybėmis. Nors iš vaiko atimtos galimybės pasinaudoti švietimo

³ Jungtinių Tautų švietimo, mokslo ir kultūros organizacija, Salamankos pareiškimas ir metmenys dėl veiksmų specialiojo ugdymo srityje, 1994.

galimybėmis klausimas pirmiausia yra susijęs su Konvencijos 28 straipsniu, 29 straipsnio 1 dalyje numatytų principų nesilaikymas daugeliu atvejų gali turėti panašų poveikį. Kraštutiniai to pavyzdžiai – diskriminaciją dėl lyties gali sustiprinti tokios praktikos, kaip mokymo programa, kuri neatitinka lyčių lygybės principų, sąlygos, ribojančios naudą, kurią mergaitės gali gauti, pasinaudojusios siūlomomis švietimo galimybėmis, nesaugios ar nepalankios aplinkos, kurios neskatina mergaičių dalyvavimo. Neįgalių vaikų diskriminacija taip pat yra paplitusi daugelyje formalaus ugdymo sistemų ir neformalaus ugdymo aplinkų, taip pat ir namuose.⁴ ŽIV / AIDS sergantys vaikai taip pat yra stipriai diskriminuojami abiejose aplinkose.⁵ Visos tokios diskriminacinės praktikos tiesiogiai prieštarauja 29 straipsnio 1 dalies a punkte numatytiems reikalavimams, kad švietimas turi kuo visapusiškiau ugdyti vaiko asmenybę, talentus ir protinius ir fizinius gebėjimus.

11. Komitetas taip pat pabrėžia sąsajas tarp 29 straipsnio 1 dalies ir kovos su rasizmu, rasine diskriminacija, ksenofobija ir susijusia netolerancija. Rasizmas ir susiję reiškiniai klesti ten, kur egzistuoja neišprusimas, nepagrįsta rasinių, etninių, religinių, kultūrinių ir kalbinių ar kitokių skirtumų baimė, prietarų išnaudojimas ar iškraipytų vertybių mokymas ar platinimas. Patikimas ir ilgalaikis visų šių trūkumų priešnuodis yra švietimas, kuris skatina 29 straipsnio 1 dalyje įtvirtintų vertybių supratimą ir pripažinimą, įskaitant pagarbą skirtumams, ir meta iššūkį visiems diskriminacijos ir prietarų aspektams. Todėl švietimui turėtų būti suteiktas didžiausias prioritetas visose kampanijose, kurios kovoja su rasizmu ir susijusiais reiškiniais. Būtina atkreipti dėmesį į mokymo apie rasizmą svarbą, kadangi jis buvo istoriškai praktikuojamas, ir ypač pasireiškia ar pasireiškė tam tikrose bendruomenėse. Rasistinį elgesį praktikuoja ne tik „kiti“. Todėl mokymo apie žmogaus ir vaikų teises ir nediskriminavimo principus procese svarbu atkreipti dėmesį į vaiko bendruomenę. Toks mokymas gali veiksmingai prisidėti prie rasizmo, etninės diskriminacijos, ksenofobijos ir susijusios netolerancijos prevencijos ir panaikinimo.
12. Ketvirta, 29 straipsnio 1 dalis reikalauja vadovautis holistiniu požiūriu į švietimą, kuris užtikrina, kad prieinamos švietimo galimybės atspindėtų tinkamą pusiausvyrą tarp fizinių, psichinių, dvasinių ir emocinių švietimo aspektų, intelektinių, socialinių ir praktinių aspektų ir vaikystės ir visą gyvenimą trunkančių aspektų skatinimo. Bendras švietimo tikslas – kuo labiau padidinti vaiko gebėjimą ir galimybę atsakingai dalyvauti laisvoje visuomenėje. Reikėtų pabrėžti, kad mokymas, kuris daugiausia dėmesio skiria žinių kaupimui, konkurencijos skatinimui ir per didelės naštos vaikams suteikimui, gali stipriai pakenkti darniam vaiko vystymuisi, kad vaikas pasiektų savo gebėjimų ir talentų potencialą. Švietimas turėtų būti palankus vaikams, įkvepiantis ir motyvuojantis kiekvieną vaiką. Mokyklos turėtų puoselėti humanišką atmosferą ir sudaryti sąlygas vaikams vystytis pagal jų didėjančius gebėjimus.
13. Penkta, ji pabrėžia, kad švietimo procesas turi būti sukurtas ir vykdomas tokiu būdu, kad skatintų ir stiprintų įvairias savitas etines Konvencijoje įtvirtintas vertybes, taip pat

⁴ Žr. Ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių komiteto bendrąjį komentarą Nr. 5 (1994) dėl neįgalių asmenų.

⁵ Žr. po 1998 m. įvykusios bendrųjų diskusijų dėl vaikų, gyvenančių pasaulyje su ŽIV / AIDS, dienos Vaiko teisių komiteto priimtas rekomendacijas (A/55/41, 1536 paragrafas).

integruotai ir holistiškai ugdytų taiką, toleranciją ir pagarbą natūraliai aplinkai. Todėl gali reikėti taikyti daugiadisciplinį požiūrį. 29 straipsnio 1 dalyje numatytų vertybių skatinimas ir stiprinimas būtinas ne tik dėl kitur pasireiškiančių problemų, bet taip pat turi atkreipti dėmesį į vaiko bendruomenėje patiriamas problemas. Šiuo atžvilgiu švietimo procesas turėtų vykti šeimoje, tačiau ir mokyklos, ir bendruomenės atlieka svarbų vaidmenį. Pavyzdžiui, siekiant ugdyti pagarbą natūraliai aplinkai, ugdymo procesas turėtų susieti aplinkos ir darnios plėtros klausimus su socialiniais-ekonomineis, sociokultūriniais ir demografiniais aspektais. Be to, vaikai turėtų išmokti apie pagarbą natūraliai aplinkai namuose, mokykloje ir bendruomenėje, toks ugdymas turėtų apimti ir nacionalines ir tarptautines problemas ir aktyviai įtraukti vaikus į vietos, regioninius ar pasaulinius aplinkosaugos projektus.

14. Šešta, ji atspindi labai svarbų tinkamų edukacinių galimybių vaidmenį, skatinant visas kitas žmogaus teises ir supratimą apie jų nedalomumą. Vaiko gebėjimui visiškai ir atsakingai dalyvauti laisvoje visuomenėje gali pakenkti ar pažeisti ne tik atviras atsisakymas suteikti galimybes įgyti išsilavinimą, bet taip pat nesugebėjimas skatinti ir suprasti šiame straipsnyje pripažintų vertybių.

ŠVIETIMAS ŽMOGAUS TEISIŲ KLAUSIMAIS

15. 29 straipsnio 1 dalis taip pat gali būti laikoma kertiniu įvairių programų, skirtų švietimui žmogaus teisių klausimais, kurias ragino kurti 1993 m. Vienoje organizuota Pasaulinė žmogaus teisių konferencija ir skatino tarptautinės organizacijos, akmeniu. Tačiau vaiko teisės ne visada sulaukė būtino dėmesio tokių veiklų kontekste. Švietimas žmogaus teisių klausimais turėtų suteikti informaciją apie žmogaus teisių sutarčių turinį. Tačiau vaikai taip pat turėtų išmokti apie žmogaus teises, stebėdami, kaip žmogaus teisių standartai yra praktiškai įgyvendinami namuose, mokykloje ar bendruomenėje. Švietimas žmogaus teisių klausimais turėtų būti visapusiškas, visą gyvenimą trunkantis procesas ir prasidėti nuo žmogaus teisių vertybių atspindėjimo kasdieniame vaikų gyvenime ir patirtyse.⁶
16. 29 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos vertybės yra svarbios vaikams, gyvenantiems taikos zonose, tačiau jos yra dar svarbesnės konfliktų ar nepaprastosios padėties situacijose atsidūrusiems vaikams. Kaip pažymima Dakaro veiksmų plane, konfliktų, stichinių nelaimių ir nestabilumo sąlygomis veikiančios švietimo sistemos kontekste labai svarbu, kad švietimo programos būtų įgyvendintos taip, kad skatintų abipusį supratimą, taiką ir toleranciją ir padėtų išvengti smurto ir konfliktų.⁷ Švietimas apie tarptautinę humanitarinę teisę taip pat sudaro svarbų, tačiau dažnai pamirštą pastangų įgyvendinti 29 straipsnio 1 dalį aspektą.

⁶ Žr. 1994 m. gruodžio 23 d. Generalinės Asamblėjos rezoliuciją, skelbiančią Jungtinių Tautų švietimo žmogaus teisių klausimais dešimtmetį.

⁷ Švietimas visiems – kolektyvinių įsipareigojimų vykdymas. 2000 m. balandžio 26–28 d. Dakare įvykusio Pasaulinio švietimo forume priimta veiksmų programa.

ĮGYVENDINIMAS, STEBĖSENA IR PERŽIŪRA

17. Šiame straipsnyje numatyti tikslai ir vertybės yra gana bendro pobūdžio, o jų pasekmės gali būti labai plataus masto. Panašu, kad dauguma valstybių dalyvių padarė prielaidą, kad nebūtina ar netgi nederama užtikrinti, kad atitinkami principai būtų atspindėti teisės aktuose ar administracinėse direktyvose. Tokia prielaida yra nepagrįsta. Jeigu nėra bet kokio specialaus oficialaus patvirtinimo nacionaliniuose įstatymuose ar politikoje, mažai tikėtina, kad atitinkami principai yra ar bus naudojami iš tikrųjų, siekiant informuoti švietimo politikas. Todėl Komitetas kviečia visas valstybes dalyves imtis visų reikiamų priemonių, siekiant oficialiai įtraukti šiuos principus į švietimo politikas ir teisės aktus visais lygiais.
18. Siekiant veiksmingai skatinti 29 straipsnio 1 dalį, būtina iš esmės pertvarkyti mokymo programas ir jose įtraukti įvairius švietimo tikslus ir sistemingą vadovėlių, kitų mokymo priemonių, technologijų ir mokyklos politikų peržiūrą. Požiūriai, kurie siekia tik perteikti straipsnio tikslus ir vertybes egzistuojančioje sistemoje be skatinimo atlikti išsamesnius pakeitimus, yra akivaizdžiai nepakankami. Atitinkamos vertybės negali būti veiksmingai integruotos į platesnę mokymo programą ir su ja suderintos, jeigu asmenys, kurie turėtų perduoti, skatinti, mokyti ir, kiek įmanoma, parodyti vertybes, patys nėra įsitikinę jų svarba. Todėl pradinio ir praktinio mokymo schemas, kurios skatina 29 straipsnio 1 dalyje numatytus principus, yra labai svarbios mokytojams, švietimo administratoriams ir kitiems vaiko ugdymo procese dalyvaujantiems asmenims. Taip pat labai svarbu, kad mokyklose naudojami mokymo metodai atspindėtų Vaiko teisių konvencijos dvasią ir edukacinę filosofiją ir 29 straipsnio 1 dalyje išdėstytus švietimo tikslus.
19. Be to, pati mokyklų aplinka turėtų atspindėti laisvę ir supratimo, taikos, tolerancijos, lyčių lygybės ir tautų, etninių, nacionalinių ir religinių grupių, taip pat vietinės kilmės asmenų draugystės dvasią, kaip tai nurodyta 29 straipsnio 1 dalies b ir d punktuose. Mokykla, kurioje leidžiamos patyčios ar kitos smurtinės ir atskirties praktikos, neatitinka 29 straipsnio 1 dalies reikalavimų. Dažnai terminas „švietimas žmogaus teisių klausimais“ yra vartojamas tokiu būdu, kuris stipriai supaprastina jo konotacijas. Būtinai ne tik formalus švietimas žmogaus teisių klausimais, bet ir žmogaus teisėms palankių vertybių ir politikų skatinimas mokyklose, universitetuose ir platesnėse bendruomenėje.
20. Apskritai įvairios iniciatyvos, kurias valstybės dalyvės, įgyvendindamos savo įsipareigojimus pagal Konvenciją, privalo vykdyti, bus nepakankamai pagrįstos, jeigu Konvencijos tekstas nebus platinamas, vadovaujantis 42 straipsnio nuostatomis. Tai taip pat palengvins vaikų kaip vaikų teisių kasdieniniame gyvenime rėmėjų ir gynėjų vaidmenį. Siekdamas palengvinti platinimą, valstybės dalyvės turėtų teikti ataskaitas apie priemones, kurių ėmėsi šiam tikslui įgyvendinti, o Vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuras turėtų sukurti visapusišką Konvencijos skirtingomis kalbomis duomenų bazę.
21. Plačiąja prasme apibrėžiama žiniasklaida taip pat atlieka svarbų vaidmenį, skatindama 29 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas vertybes ir tikslus ir užtikrindama, kad vykdoma veikla nepakenktų kitų pastangoms remti tokius tikslus. Pagal Konvenciją ir vadovaudamasi

17 straipsnio a punktu, vyriausybės privalo imtis reikiamų priemonių skatinti „masinės informacijos priemones platinti informaciją ir medžiagą, naudingą vaikui socialiniu ir kultūriniu požiūriu.“⁸

22. Komitetas kviečia valstybes dalyves skirti daugiau dėmesio švietimui kaip dinamiškam procesui ir kurti priemones, kurios padėtų laikui bėgant įvertinti su 29 straipsnio 1 dalimi susijusius pokyčius. Kiekvienas vaikas turi teisę įgyti geros kokybės išsilavinimą, o tai reikalauja skirti dėmesį mokymosi aplinkos, mokymo ir mokymosi procesų ir medžiagos ir mokymosi rezultatų kokybei. Komitetas pažymi, kad svarbu atlikti tyrimus, kurie gali suteikti galimybę įvertinti padarytą pažangą, remiantis visų procese dalyvaujančių veikėjų (įskaitant mokyklas lankančius ar jų nelankančius vaikus, mokyklas ir jaunimo lyderius, tėvus ir švietimo administratorius bei prižiūrėtojus) išreikštomis pažiūromis. Todėl Komitetas pažymi nacionaliniu lygiu vykdomos stebėsenos, kurios tikslas yra užtikrinti, kad vaikai, tėvai ir mokytojai galėtų prisidėti prie su švietimu susijusių sprendimų, vaidmenį.
23. Komitetas kviečia valstybes dalyves kurti visapusiškus nacionalinius veiksmų planus, siekiant skatinti ir stebėti 29 straipsnio 1 dalyje išvardytų tikslų įgyvendinimą. Jeigu toks planas yra parengtas nacionalinio veiksmų plano vaikams, nacionalinio žmogaus teisių veiksmų plano arba švietimo žmogaus teisių klausimais strategijos kontekste, vyriausybė privalo užtikrinti, kad jis vis tiek numatytų visus 29 straipsnio 1 dalyje nagrinėjamus klausimus ir remtųsi vaiko teisių perspektyva. Komitetas ragina Jungtines Tautas ir kitus tarptautinius organus, susijusius su švietimo politika ir švietimu žmogaus teisių klausimais, siekti geresnio koordinavimo, kad būtų pagerintas 29 straipsnio 1 dalies įgyvendinimo veiksmingumas.
24. Šiame straipsnyje įtvirtintų vertybių skatinimo programų kūrimo ir įgyvendinimo procesas turėtų tapti standartinio vyriausybės atsako į beveik visas situacijas, kuriose įvyko žmogaus teisių pažeidimų modeliai, dalimi. Todėl, pavyzdžiui, kai įvyksta rimti rasizmo, rasinės diskriminacijos, ksenofobijos ir susijusios netolerancijos incidentai, kuriuose dalyvauja 18-os metų nesulaukę asmenys, galima daryti pagrįstą prielaidą, kad vyriausybė padarė ne viską, kas būtina, siekdama skatinti Konvencijoje, ypač 29 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas vertybes. Todėl būtina priimti tinkamas papildomas priemones pagal 29 straipsnio 1 dalį, kurios apimtų bet kokių teigiamą poveikį Konvencijoje įtvirtintų teisių įgyvendinimui turinčių edukacinių metodų tyrimus ir priėmimą.
25. Valstybės dalyvės taip pat turėtų apsvarstyti galimybę sukurti peržiūros procedūrą, kuri reaguotų į skundus, kad egzistuojančios politikos ar praktikos neatitinka 29 straipsnio 1 dalies. Tokios peržiūros procedūros nebūtinai reiškia naujų teisinių, administracinių ar edukacinių organų steigimą. Tokios funkcijos gali būti patikėtos nacionalinėms žmogaus teisių institucijoms arba jau veikiančioms administraciniams organams. Komitetas prašo, kad kiekviena valstybė dalyvė, teikdama ataskaitas apie šį straipsnį, nurodytų nacionaliniu arba vietos lygiu egzistuojančias realias galimybes atlikti taikomų požiūrių,

⁸ Komitetas primena po 1996 m. įvykusių bendrųjų diskusijų dėl vaikų ir žiniasklaidos dienos šiuo klausimu pateiktas rekomendacijas (žr. A/53/41 1396 paragrafą).

kurie laikomi nesuderinamais su Konvencija, peržiūrą. Informacija turėtų būti teikiama apie tai, kaip tokios peržiūros galėtų būti pradėtos ir kiek tokių peržiūros procedūrų buvo atlikta per ataskaitinį laikotarpį.

26. Siekdamas labiau sutelkti valstybių dalyvių su 29 straipsnio dalimi susijusių ataskaitų nagrinėjimo procesą ir atsižvelgdamas į 44 straipsnio reikalavimus ataskaitose nurodyti veiksniai ir sunkumus, Komitetas prašo, kad kiekviena valstybė savo periodinėse ataskaitose pateiktų nurodymus dėl jų nuomone, svarbiausių prioritetų savo jurisdikcijoje, kuriems reikėtų skirti daugiau suderintų pastangų, siekiant skatinti šioje nuostatoje atspindėtas vertybes, ir išdėstyti veiksmų programą, kurią siūlo vykdyti per penkerius ateinančius metus identifikuotoms problemoms spręsti.
27. Komitetas kviečia Jungtinių Tautų organus ir agentūras ir kitus kompetentingus organus, kurių vaidmuo yra pabrėžtas Konvencijos 45 straipsnyje, aktyviai ir sistemingai prisidėti prie Komiteto darbo, susijusio su 29 straipsnio 1 dalimi.
28. Siekiant įgyvendinti visapusiškus nacionalinius veiksmų planus, kad būtų pagerintas 29 straipsnio 1 dalies laikymasis, reikės žmogiškųjų ir finansinių išteklių, kurie, vadovaujantis 4 straipsniu, turėtų būti kuo labiau prieinami. Todėl, Komiteto nuomone, išteklių suvaržymu negali būti pateisinamas valstybės dalyvės nesugebėjimas imtis pakankamų priemonių. Šiame kontekste, atsižvelgdamas į valstybių dalyvių įsipareigojimus skatinti ir remti tarptautinį bendradarbiavimą apskritai (Konvencijos 4 ir 45 straipsniai) ir švietimo srityje (28 straipsnio 3 dalis), Komitetas ragina valstybes dalyves, dalyvaujančias vystomojo bendradarbiavimo procese, užtikrinti, kad jų programos būtų sukurtos taip, kad visiškai atsižvelgtų į 29 straipsnio 1 dalyje numatytus principus.

